

УДК 373.2.015.31:7

Микуліна Антоніна Костянтинівна,
старший викладач кафедри теорії та
методики дошкільної освіти,
Лабoš Оксана Михайлівна,
бакалавр спеціальності «Дошкільна освіта»,
Мукачівський державний університет

ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Останнім часом зросла увага до проблем теорії і практики художньо-естетичного виховання як найважливішого засобу формування ставлення до дійсності, засобу морального і розумового виховання, тобто як засобу формування всебічно розвиненої, духовно багаті особистості.

У наш час проблема художньо-естетичного виховання, розвитку особистості, формування її естетичної культури одне з найважливіших завдань сьогодення. Зазначена проблема розроблена досить повно в працях вітчизняних і зарубіжних педагогів і психологів. Серед них Д. Н. Джола, Д. А. Леонтєв, Б.Т. Лихачов, А.А.Мелік-Пашаєв Б.М. Є. Неменський, В. О. Сухомлинський, Є.М. Торошілова В. М. Шацька та інші.

Художньо-естетична діяльність, як організована форма навчання починається з першої молодшої групи. У молодшому дошкільному віці образотворча діяльність є одним із основних засобів художньо-естетичного та креативного розвитку дитини. Вона являє собою специфічну форму активності, спрямовану на сприйняття, пізнання та створення художнього образу з метою естетичного пізнання світу за допомогою різних видів мистецтва.

У віці 3-4-х років діти проявляють стійкий інтерес до різних видів образотворчої діяльності. Вони здатні не тільки бачити, відчувати, захоплюватися, а й розуміти красу навколишнього світу, емоційно сприймати твори українського та світового мистецтва і створювати прості, але власні неповторні роботи. У цьому віці поряд з емоційною чутливістю та сенсорними здібностями формується й початкове художнє мислення. Діти можуть узагальнювати, знаходити спільне і відмінне, виявляти основні засоби виразності, мати власні уподобання тощо.

На основі цілісного та емоційного сприйняття світу прекрасного молодші дошкільнята удосконалюють свої художні здібності, оволодівають вміннями передавати один і той образ у різних видах образотворчої діяльності за допомогою різних засобів виразності, характерних особливостей матеріалів, технік, способів зображення. У цьому ж віці формуються елементи творчості. Діти проявляють самодіяльність, ініціативність у доборі колірної гами, матеріалів, шукають нові способи та засоби зображення для втілення свого задуму, намагаються створити свою роботу несхожою на інші [2, с. 23].

Вчені стверджують, що роль педагога полягає не лише в тому, щоб навчити дитину певних зображувальних умінь. Головне завдання дорослого -

супроводжувати її у відкритті світу, йдучи поряд із нею від хаосу до гармонії, формувати впевненість у собі й запалити вогник творчості в душі. За певних умов малята в цей період здатні до елементарного самовираження в малюнку, ліпленні, архітектурній та декоративній діяльності (аплікації). Важливою умовою є активізація спонтанної діяльності [1, с. 46].

Аналіз Базового компонента дошкільної освіти, психофізіологічних особливостей дітей третього року життя та досліджень вчених (Т. Комарова, В. Мухіна, Є. Ігнат'єв, Л.Олійник) дають підстави для висновку, що в молодшому віці образотворча діяльність стимулює творчу переробку малятами інформації, яка надходить від дорослого [1, с. 48]. Тому доцільне таке її планування, яке напряму пов'язане з життєдіяльністю дітей, з тією інформацією, що надходить до них щохвилини упродовж дня з соціального оточення, природи, художньої літератури, предметно-просторового середовища.

Запланувати можна, наприклад, 3 заняття з образотворчої діяльності на тиждень. На початку місяця педагог визначає домінуючі пізнавальні теми. Заняття плануються в такій послідовності, щоб забезпечити можливість «занурення» у пізнавальні теми засобами образотворчого мистецтва, творчо переробити свої знання, вдосконалити уміння й отримати певний предметний результат — малюнок, зліпок, виріб, споруду, щоб використовувати надалі у своєму житті (в іграх, як дарунок тощо).

Предмети, об'єкти, явища, які привертають увагу дітей, за допомогою педагога вражають їх та осмислюються і стають стимулами образотворчості. Педагогу треба пам'ятати, що дитина здатна зосередитися лише на тому, що їй подобається. Тому заняття, які в цьому віці тривають 15-20 хвилин, організуються у підгрупах і мають форму гри.

На розвиток образотворчої діяльності впливає загальна виховна робота, в процесі якої проходить всебічний розвиток дітей. Тому велику увагу вихователь приділяє попередній роботі з дітьми — розвитку естетичного сприйняття, спостережливості, збагаченню уявлень, розвитку у маленьких дітей здібності помічати та розрізняти предмети і уявлення в оточуючому.

Крім цього, слід зазначити, що в молодшому дошкільному віці процес і результат образотворчої діяльності керованої та самостійної дуже залежить від умов її організації. Правильно організований педагогічний вплив, особливо в умовах дошкільного навчального закладу, має непересічне значення для формування художньо-естетичної та творчої компетентності дитини цього віку.

Розвиток художньо-естетичної діяльності потребує у молодших дошкільників певних педагогічних умов:

1. Послідовна система завдань будується з урахуванням конкретних завдань програми естетичного виховання дітей молодшого дошкільного віку, завдань формування у них передумов творчості.

2. Робота з дітьми організовується таким чином, щоб діти могли не тільки наслідувати зразок, але і діяти самостійно. При цьому вихователь використовує прийом співтворчості, створює ігрові ситуації.

3. Комплексний вплив різних видів мистецтв, художня діяльність забезпечує активне входження дитини в образ.

4. Використання різних матеріалів, посібників, іграшок, картин, творів прикладного мистецтва допомагає сприйманню і відображенню найбільш яскравих особливостей художнього образу.

5. Взаємозв'язок методів і прийомів забезпечує не тільки навчання дітей зображувальним навичкам і вмінням, але й формуванню способів самостійних дій [1, с. 53].

Методи та прийоми навчання повинні бути направлені на розвиток у дитини естетичного сприймання, на розвиток здібностей відображати в малюнках, ліпленні, аплікації оточуючу дійсність, втілювати задуми, на пошуки дітьми способів зображення.

Організація дітей на початку заняття може мати різні форми. Звичайно, діти сідають за столи і слухають пояснення вихователя. Інколи перед малюванням вихователь організовує гру, використовуючи різні види мистецтва: музику, художнє слово і т. д. Вихователеві слід вміло варіювати організаційні форми занять. Він може запропонувати дітям 3 року життя підійти до мольберта і показати прийоми зображення якогось знайомого предмета. Діти 3-4 року можуть малювати колективно [1, с. 58].

Під час занять із образотворчої діяльності вихователь поступово привчає дітей займатися все більш сконцентровано, доводити розпочате до кінця. Враховуючи особливості діяльності дітей молодшого віку, вихователь використовує в методиці ігрові прийоми.

Наочні і словесні методи використовують в залежності від навчальних завдань кожного виду зображувальної діяльності. Так, навчаючи дітей малюванню, вихователь прагне яскравіше передати образ із допомогою художнього слова. Завдяки цьому він викликає у дітей емоційний відгук, почуття радості. В іншому випадку, використовуючи показ і пояснення, вихователь навчає дітей вмінню малювати замкнену форму, яку діти неодноразово повторюють на аркуші паперу [2, с. 27].

Пояснення способів дій, показ прийомів зображення вихователь повинен проводити жваво, емоційно, намагаючись зацікавити дітей змістом завдання. Важливо при цьому розкрити перед малюком образний характер завдання, показати динаміку того чи іншого явища, навчити зрозумілим і доступним віку дітей прийомам зображення.

На занятті необхідно створити спокійну атмосферу, щоб діти поступово звикали до того, що потрібно сидіти спокійно, не заважати іншим займатися. Маленька дитина відчує потребу виразити вголос свої думки, поділитися з іншими. Вона багато жестикулює. Ці зовнішні прояви інколи заважають малюкові здійснювати свої задуми. Потрібно тактовно направити дитину на виконання завдання.

Впродовж всього заняття вихователь уважно слідкує за позою кожної дитини, інколи підходить і показує, як правильно тримати пензлик, олівець, як почати роботу.

Починаючи з першої молодшої групи проводиться перегляд дитячих робіт. Дитячі малюнки краще розмістити на стенді, щоб всі могли одночасно бачити роботи. Розгляд малюнків триває не більше 1-2 хвилини.

Для формування у дітей способів самостійних дій вихователь використовує метод творчих завдань, в процесі яких він використовує прийоми розвитку задумів, вчить малюків умінню вибирати кольорові поєднання, форми, композиції, художні матеріали. В таких випадках процес навчання і формування передумов творчості знаходяться в тісному взаємозв'язку. Оволодіваючи способами самостійних дій, діти молодшого віку можуть використовувати засвоєні на занятті способи дій в інших умовах, без допомоги дорослого. Методи навчання повинні бути направлені на формування процесів сприйняття, розрізнення форм, кольору, їх відтворення на малюнку, в ліпленні, аплікації [2, с. 32].

Формування образу в малюнках дітей проходить поступово, поетапно. Цьому сприяє певна послідовність творчих завдань, якими володіють діти даного віку.

Серед прийомів навчання дітей молодшого віку велике місце займає показ. Він не тільки допомагає дитині побачити процес виникнення ліній, форм, силуету, але й служить орієнтиром дій з різноманітними матеріалами. Наслідуючи дорослого, дитина не копіює його, а самостійно засвоює нову діяльність. В цій групі показ поступово стає поштовхом до самостійних дій дітей.

Співвідношення показу і самостійних дій залежить від рівня розвитку дітей, від їх віку. В першій молодшій групі, коли діти тільки починають засвоювати нові види діяльності, вихователь показує їм способи зображення.

При навчанні дітей молодшого віку велике місце займає метод спільних дій дорослого і дитини – співтворчість.

Методи і прийоми визначаються також специфікою віку та індивідуальними особливостями дітей. Так, для методики навчання образотворчої діяльності в молодшому віці характерним є використання ігрових прийомів: внесення образних іграшок, створення ігрових ситуацій з включенням розваг. Вихователь повинен вивчати дітей, вміло використовувати індивідуальний підхід до дітей. Враховуючи особливості кожної дитини, треба використовувати завдання різної складності, прагнути художнього розвитку кожної дитини.

Діти розвиватимуться успішніше при взаємодії дорослого з ними у спільній невимушеній діяльності, де педагог рівноправний партнер, який впроваджує свої пропозиції і приймає дитячі задуми. Він допоможе малюкам відкрити можливості зображувальних засобів, підтримає у них впевненість у власних здібностях.

Список використаних джерел

1. Доронова Т.Н., Якобсон С.Г. Обучение детей 2-4 лет рисованию, лепке, аппликации в игре. / Т.Н. Доронова, С. ТЯкобсон. – М. : Просвещение, 1992. – 143 с.

2. Якименко С., Голян Л. Зображувальна діяльність (малювання, ліплення, аплікація). Друга молодша група (4-й рік життя). / С. Якименко, Л. Голян. – Т., 2003. – 36 с.

УДК 373.2.016:74

Микуліна Антоніна Костянтинівна,
старший викладач кафедри теорії та
методики дошкільної освіти,
Лесько Вікторія Степанівна,
бакалавр спеціальності «Дошкільна освіта»,
Мукачівський державний університет

ВИКОРИСТАННЯ ТВОРІВ ПЕТРИКІВСЬКОГО РОЗПИСУ В РОБОТІ З ДОШКІЛЬНИКАМИ

У навчально-виховній роботі з дошкільниками використовується життєрадісний барвистий український декоративний розпис як самостійний вид декоративного мистецтва. Декоративний розпис виник давно. Основою його було настільне малювання, яким народні умільці оздоблювали стіни сільських хат: навколо вікон, дверей, попід дахом. Усередині приміщення розписували у печі, стелі, частини стін.

Розпис – це не тільки прикраса, а й своєрідна символічна мова народного мистецтва. Найбільшого поширення декоративні розписи набули на Дніпропетровщині у селі Петриківка, де розмальовували скрині, столи, посуд. Петриківський декоративний розпис нині відомий далеко за межами нашої країни [1, с. 132].

Декоративні розписи, як і інші види декоративного мистецтва, близькі й зрозумілі дітям. Вони правдиво й просто передають красу навколишнього життя. Діти легко впізнають в творах народних майстрів знайомі квіти, ягоди, силуети птахів.

Велике значення українського народного розпису належить в естетичному і художньому вихованні дітей у сучасному ДНЗ. Чимало педагогів, учених, методистів, художників і мистецтвознавців вивчали й аналізували український, народний розпис. Їхні рекомендації зводяться, як правило, до двох варіантів. Один з них – це вільна імпровізація, виконання розпису відразу фарбами, а іншої – виконання підготовчого малюнка і цілого ряду підготовчих вправ [2, с. 49].

Сучасними програмами навчання та виховання в ДНЗ передбачено використання творів декоративного мистецтва не лише з метою виховання у дошкільників естетичних почуттів, а й розвитку їх творчих здібностей при навчанні видів декоративної зображувальної діяльності.

Джерелом матеріалу для декоративних видів діяльності є народне мистецтво. У дошкільному закладі знайомляться з кращими зразками петриківського розпису і творами відомих майстрів України.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>